

психологічної імпотенції є своєрідною (прихованою) формою агресії. У контексті едіпової залежності агресія з'являється тоді, коли виникають амбівалентні почуття до близьких людей. Едіпова залежність породжує ревності, нерівність позицій, почуття провини, почуття слабкості тощо, що може знаходити вираження в сарказмі, іронії, докорі. Такі почуття мають відображення у малюнках, що об'єктивує зміст несвідомого, зокрема, агресивні тенденції [1].

Людина в процесі культурно-історичного розвитку навчилася підкорювати свої бажання інтересам суспільства: і до свідомості пробиваються бажання помсти за батька, захист матері чи сестри, але за ними часто приховуються інфантильні бажання, пов'язані з едіповою ситуацією. Агресивні тенденції ніколи не існують самі по собі, а завжди поєднуються з іншими тенденціями, нерідко з еротичними, породжуваними едіповою залежністю.

Висновки. Таким чином, провідним фактором у психокорекції агресивних тенденцій є усвідомлення суб'єктом їх глибинно-психологічних витоків та взаємозв'язку зі страхом. Шляхом усвідомлення інфантильних витоків вищевказаних деструкцій відкриваються можливості послаблення дії внутрішніх глибинно-психологічних механізмів, які їх ініціюють, більш свідомого керування своєю поведінкою, усвідомлення мотивів власної агресивної поведінки. Психокорекція в групах АСПН (авторським методом академіка НАПН України Т. С. Яценко) сприяє особистісному росту та розвитку реалістичності сприйняття світу, себе та іншої людини, становленню мудрості; децентрації уваги; розвитку відчуття реальності і почуття доброзичливості до іншого; зниження відчуття залежності від іншої людини.

Література:

1. Агрессия: психодинамическая теория и феноменология: [Монография] / [Т. С. Яценко, А. В. Глузман, А. Э. Мелоян, Л. Г. Туз]; Под ред. Т. С. Яценко. – К.: ВИЩА ШКОЛА – XXI, 2010. – 271с.
2. Глузман О. В. Агресія та її глибинно-психологічні джерела: [навчальний посібник]. / Глузман О. В., Мелоян А. Е., Туз Л. Г. – К.: ТОВ «Видавництво «Освіта України», 2006. – 256 с.
3. Дикман Х. Юнгианский анализ волшебных сказок. Сказание и иносказание. Приложение: Методы аналитической психологии / Х. Дикман; перевод Г. Л. Дроздецкой и В. В. Зеленского; Под общ. ред. В. В. Зеленского – СПб.: Академический проект, 2000. – 256 с.
4. Лапланш Ж. Словарь по психоанализу / Лапланш Ж., Понталис Ж.-Б. – М.: Высшая школа, 1996. – 623 с.
5. Психоаналитические термины и понятия: словарь / [под ред. Барнесса Э. Мура, Бернарда Д. Файна]. – М.: Класс, 2000. – 304 с.
6. Ранк О. Миф о рождении героя. Между Эдипом и Озирисом: Становление психоаналитической концепции мифа / О. Ранк; [перевод с нем.]. – Львов: Инициатива; М.: Совершенство, 1998. – 512 с.
7. Риман Ф. Основные формы страха. Исследования в области глубинной психологии / Ф. Риман; [пер. с нем. Э. Л. Гушанского]. – М.: Алетейа, 1998. – 336 с.
8. Фрейд З. Введение в психоанализ. Лекции / З.Фрейд. – СПб.: Питер, 2002. – 384 с.
9. Юнг К. Г. Символы трансформации / К. Г. Юнг – М.: ПентаГрафик, 2000. – 496 с.

Резюме: Представлена стаття присвячена дослідженню взаємозв'язків агресії та страху на матеріалі міфів та казок. Окреслюються можливості дослідження глибинно-психологічних витоків вищезазначених феноменів за методом активного соціально-психологічного навчання (АСПН). **Ключові слова:** агресія, страх, едіпова залежність, психокорекція.

Резюме: Данная статья посвящена исследованию взаимосвязей агрессии и страха на материале мифов и сказок. Очерчиваются возможности исследования глубинно-психологических истоков указанных выше феноменов методом активного социально-психологического обучения (АСПО). **Ключевые слова:** агрессия, страх, эдипальная зависимость, психокоррекция.

ПРОБЛЕМА ПІЗНАННЯ І ВРАХУВАННЯ ОПОРІВ В РОБОТІ З НЕАВТОРСЬКИМ МАЛЮНКОМ

Постановка проблеми. Розвиток інтересу суспільства до психологічної науки та практики, зростання чисельності державних та приватних ВНЗ, що готують практичних психологів, ставить високі вимоги перед майбутніми фахівцями. Професійна майстерність психолога-практика полягає в ефективності психологічної допомоги суб'єкту. Одним із факторів, які перешкоджають успішності психокорекційного процесу, є феномен психологічних опорів. З метою подолання цього бар'єру психологи використовують різні техніки й методики.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей вияву опорів у роботі з неавторським малюнком.

Виклад основного матеріалу. Прийом роботи з неавторським малюнком майже не описаний у науковій літературі, однак ефективно використовується у глибинно-психологічній корекції за методом АСПН. Психокорекційну спроможність цього прийому доведено академіком НАПН України Т.С. Яценко та апробовано у кандидатських дисертаціях Л. Л. Бондаревської, Б. Б. Іваненко, А. Е. Мелоян, О. Г. Стасько, С. Г. Харенко тощо.

Застосування неавторського малюнку дозволяє дослідити проєкції протагоніста, що мають інфантильний характер та переносяться в актуальну ситуацію соціальної взаємодії. Методика дає змогу пізнати глибинні детермінанти психіки суб'єкта без актуалізації опорів. Для психокорекційної роботи ми обрали картину М. Реріха «Мадонна Лаборис».

У роботі з картиною М. Реріха «Мадонна Лаборис» протагоністу представляється зміст картини, за якою Мадонна вночі кидає свій шарф у пекло, допомагаючи душам, що розкаялися, потрапити до раю. Протагоністу пропонується довільно втілити себе у будь-який персонаж, представлений на картині (Мадонна, фігурки у пеклі, святі Петро і Павло (цензори Мадонни, які вночі спостерігають за її діями в раю) і розказати від його імені про свої відчуття й почуття. Наявність на картині персонажів різного соціального статусу та санкцій спонукає протагоніста до ідентифікації з ними. Практика застосування цього прийому дозволяє визначити виражені тенденції психіки, що об'єктивуються шляхом проєктування протагоністом особистісного соціального досвіду на зображення: тенденція «до високості», домінування у соціальній ситуації (наприклад, розташування себе у раю, на місці Мадонни або святих); тенденція «до самопокарання», почуття провини (втілення себе в образ зігнутої фігурки у пеклі»); тенденція до покарання інших людей; прагнення отримати захист, підтримку; прагнення особистісного зростання та соціальних успіхів тощо [1 - 4].

Неавторський малюнок «Я-реальне, Я-ідеальне» уособлює внутрішні переживання, породжені «Супер-Его»: символ «собака, яка відмовляється від їжі» втілює прагнення до самопокарання. Соціальну поведінку (свідоме) презентує зухвала кішка (справа угорі), яка «кидає виклик» соціуму й готова покарати кого завгодно, лише не себе (проєкція). «Собака» (друге «Я» суб'єкта) переживає «муки совісті» під впливом «Супер-Его» [3, 4].

Робота з неавторським малюнком обов'язково передбачає врахування думки протагоніста, а також можливість переструктурування ним малюнку, додавання чи ігнорування певних образів, що упереджує виникнення опорів суб'єкта. Образи картини за рахунок проєкцій та ідентифікацій особи набувають емотивного забарвлення, що актуалізує прояв умовних цінностей. Протагоніст сам визначає сюжет відповідно до власних емоційних переживань. За умов спонтанного вибору суб'єктом персонажа картини та на основі його власного сюжету картини створюються адекватні умови для діагностики.

Наведемо аналіз психокорекційної роботи з картиною М. Реріха «Мадонна Лаборис». Протагоністом є студентка І. (студенткою факультету підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів).

Науково-узагальнюючий аналіз роботи з неавторським малюнком з протагоністом І.

Рис. 1. Фото картини М. Реріха «Мадонна Лаборис»

П.: 1 Отже де ти себе відчуваєш, знаходиш?

І.: 1 Ну, я Мадонна.

П.: 2 Добре. Чим обумовлена, викликана активність Мадонни.

І.: 2 Скажімо так. Я взагалі, людина чуйна. Якщо хтось протягує руку і просить допомогу, то я автоматично теж протягну руку. Якщо у людей є бажання хоч якось покращити життя, я це можу зробити. Цей крок є постійно діючий. Це продовження мене.

П.: 3 Ми можемо гіпотетично припустити, що це твоя ідеалізована цінність, яка входить до твого «Ідеалізованого Я». Чи припускаєш ти думку, що ти могла б опинитись у цьому пеклі?

І.: 4 Могла б там опинитись, якби комусь цього шарфа було замало. Щоб якимось чином переправити у рай.

П.: 5 Зрозуміла відповідь. Тобто є певна гіперболізація у певному прагненні допомагати іншим.

I.: **6** Тобто коли є потреба – то в мене є завжди відгук.

П.: **7** В мене запитання: чи не відчуваєш ти, що часто втрачаєш саму себе? Оскільки є ось така потреба.

I.: **8** Ні, в мене ніколи не має відчуття втрати самої себе.

П.: **9** Тобто ти не втрачаєш відчуття самої себе, оскільки це є твоєю власною потребою, твоє кредо – допомагати іншим.

I.: **9** Так.

П.: **10** Добре. Якби святі запитали у Мадонни: як ти змогла взяти на себе таку роль, (перетягувати душі у Рай) якщо це може визначати лише сам Бог? Що б ти відповіла?

I.: **10** Коли люди намагаються...

П.: **11** Зачекай, будь ласка. Говорить від першої особи. Тобто по яких міркуваннях ти робиш те, що властиве лише Богові?

I.: **12** Це моя потреба. Я це роблю, тому, що я це не можу не робити.

П.: **13** Якщо ми візьмемо ось цей малюнок, то можемо думати, що ти є ось цією фігурою?

I.: **13** Ні.

П.: **14** А яка?

I.: **14** Це могло б бути коло моїх субособистостей.

П.: **15** Тобто, те що є на картині, то це є ти.

I.: **16** Тобто в різні моменти мого життя це могло бути так. Конкретно не знаю, а так кожного разу можу бути різна, ідентифікувати себе.

П.: **17** Ту позицію, яку ти декларувала, більше відповідає ось цьому – я є і сам Бог.

I.: **18** Ні, я так себе не відчуваю! ...я просто реалізую свою потребу. Я могла б надати Богові судити мій вчинок. Але це моя потреба і я це роблю.

Аналітико-корекційний коментар психолога № 1: Тут може бути певний конфлікт з суспільством, оскільки в ньому є обмеження на ці вчинки. Протагоніст промовляє, що для нього певним диктатом є власні потреби. Їх він захищає нормативними цінностями, адже вони є благом для іншої людини.

I.: **19** Ну і мені також.

П.: **20** Мабуть, ваші цінності є благом для іншої людини і для вас також, оскільки це ваша власна потреба через інших.

I.: **21** Ну, мабуть.

П.: **22** Якщо це так, то уявіть собі ці позитивні наміри, від яких є досить сильна залежність.

I.: **23** Ні! ...Це не... залежність... Я не поспішаю їх з пекла витягувати... Я вловлюю цю потребу... Є запит – я йду, немає я не допомагаю.

П.: **24** Зрозуміло. Давайте пофантазуємо. Якби, Ви потрапили в таке суспільство, в якому ні в кого зовсім немає протягнутої руки. Які були б твої відчуття?

I.: **25** Нормальні, це означає, що я потрапила у якесь щасливе суспільство. Всім добре, всі щасливі. Ніхто не просить допомоги.

П.: **26** Хто хотів би з цього приводу сказати, проаналізувати ось цей матеріал.

Н.: **27** Мабуть, якщо людина не усвідомлює чи вони щасливі чи ні, то вона і зможе бути залежна від алкоголю...

I.: **28** Це її спосіб, їм зараз комфортно, навіщо його руйнувати.

Діагностико-корекційна інтерпретація 1: Тут ситуація, що ось ця Мадонна знаходилась в ідеальному суспільстві, в Раю. Є цензори, які закривають ворота. Це за текстом Реріха. Є певна відповідь: там, де ніхто не потребує допомоги Мадонна знайшла собі турботу. Автор одразу обрала цей персонаж по своїй умовній цінності. Оскільки я реалізую себе через допомогу. Однак я швидше відчуваю ситуацію нещастя. Я орієнтуюсь більше на нещасливу аніж щасливу людину. Тоді постає запитання: Як наявність такої жорсткої орієнтації, що пов'язується з умовною цінністю дозволяє нам як практичним психологам спрямовувати людей до щастя? Адже це залишить нас без «хліба».

I.: **29** Я протягую людині шарф, руку, доти, доки у неї є потреба. А далі вона почуває себе вільною.

П.: **30** Зрозуміло. Тобто Ви здійснюєте опіку тих душ, потрапили які до Раю.

I.: **30** Так.

П.: **31** Отже «стадо душ» ви не створюєте, і «пастухом» біля них Ви не збираєтесь бути.

I.: **31** Ні.

П.: **32** Можливо ми поринемо у психодраматичний аспект. Якщо зголоситься Ірина та приєднається до нас, то це буде добре. Нам дуже важливо змодельювати людину, яка відчуває потребу. І. може описати, які супровідні якості туди втілюються. Звичайно, розмаїття досить велике, однак є певні орієнтири.

I.: **33** Тобто для мене прийнятне пряме звернення.

П.: **34** Пряме звернення буває частіше у психологічному центрі. Відповідно приходять люди і звертаються.

І.: **35** Не обов'язково. Щоб краще проілюструвати я розповім історію з життя. Я студентка-психолог. Батьки нещодавно розлучились, коли я вступила на перший курс. Брат молодший на три роки, і дуже сильно це переживає, і в нього є певний протест проти цієї ситуації. Починає прогулювати школу: яскраві дезадаптаційні реакції тощо. В мене літня сесія і я готуюсь до іспитів. Брата ледве перевили у десятий клас. Мама дуже переживає і п'є заспокійливе. Я бачу всі ці сварки, але я готуюсь до іспитів. Поштовхом до якоїсь роботи було те, що брат пішов у школу, а мама підійшла до мене, поза «руки в боки» і говорить: «в мене є психолог вдома чи нема? Ти ж не бачиш, що мені погано». З цього моменту я починаю їй надавати допомогу. Тобто я бачу реально, що погано.

П.: **36** Усе, що ви розповіли, говорить про те, що певною мірою уникаєте ситуацій надавати допомогу.

І.: **37** Ні. Я була у цій ситуації.

П.: **38** Це зовсім інші речі: потреба людини в допомозі і коли людина вже звертається. Звернення може бути, певним чином, докором.

І.: **39** В цей момент у мами була актуальна ситуація звернутись до мене!

Н.: **40** Можна запитання?

І.: **40** Можна.

П.: **41** Як ти себе почувала, коли мама потребувала допомоги і ти знала про це. Комфортно тобі було?

І.: **42** Тобто я чекала. Просто я займалась.

Н.: **43** А в цей момент добре тобі було? По відчуттям.

І.: **44** По відчуттям я співчувала.

Аналітико-корекційний коментар психолога № 2: Те, що говорить протагоніст дуже сильно актуалізує опори І. Тобто дитина всередині нас, яку батьки оберігали, допомагали їй. І відповідно ми цінуємо людей, які нам допомагають. Тому й активізація: як це так, що у І. не так як у мене. Не свідоме знає як. Свідоме буде декларувати: я людина, яка йде з прапором допомоги. Ваша емоційна реакція була досить дуже яскрава.

П.: **45** Чи сказала б Ви: що я людина, яка прагне допомоги?

І.: **46** Ні!!!

П.: **47** Цікаво. Адже ти очікуєш, коли інша людина попросить про допомогу. А чи попросила ти сама?

І.: **48** Якщо в мене є потреба допомоги, то я звертаюсь. Я можу прийти до колеги, я можу прийти до мами, подруги.

П.: **49** Добре. Забудь, будь ласка, попередній матеріал, все, що ми тут робили. У тебе є якась проблема, тобі потрібна допомога. Проговори свою проблему, так як ти можеш. Звернись, до мене.

І.: **50** Реальна проблема, потреба є. Але я не готова говорити про неї в присутності інших людей.

П.: **51** Можливо метафорично алегорично, зможеш розповісти казку свого життя.

І.: **52** Я просто знаю результат.

П.: **53** Я можу не аналізувати взагалі. Ти проговори казку життя, а потім я може не інтерпретувати. Казковий початок: в одному царстві...

І.: **54** Все одно я буду розповідати казку в якій вийдемо на проблему, про яку я не хочу говорити.

П.: **55** Ну то будь ласка, це ж твоя справа.

І.: **56** Тобто я не хочу про це говорити, але хочу продовжувати.

П.: **57** Тоді можеш говорити казку.

І.: **58** Ну добре... я говорю казку... Десь на землі в хорошому місці, на хорошому ґрунті, в хорошому кліматі росте хороша, гарна квітка. Це я. Час від часу якась жива істота приходить до мене. Можливо хтось прийде милуватися, хтось понюхати, а комусь потрібен листочок і він зірве його. Якщо листочок від мене відривають, то він знову відростає. Я себе дуже комфортно відчуваю.

П.: **59** Казка закінчена?

І.: **59** Так.

П.: **60** Ти бажаєш, щоб я щось сказала з цього приводу?

І.: **61** Не знаю. Можна.

П.: **62** Ти тут говорила про певну самотність.

І.: **63** Ні! До мене постійно приходять.

П.: **64** Приходять, але жива істота це інший вид, не рослина, тому, що квіти не ходять.

І.: **65** А... ну...десь, в чомусь, так.

П.: **66** Вони приходять і уходять, а ти залишаєшся одна.

І.: **67** Так.

П.: **68** Також тут закладений принцип минучості, кінцевості життя. Адже квітка довго не живе.

І.: **69** Тут був один момент, про який я говорила – це листочок, який відростає. Тобто кінцевості я не бачу.

П.: **70** Тобто це стосується і листочків, і зламу стебла?

І.: **71** В цій казці і взагалі в житті не було ситуацій зламу стебла.

П.: 72 За рахунок самої квітки чи...

І.: 73 Напевно за рахунок самої квітки.

П.: 74 Вона вмє захищати себе?

І.: 75 ... З одного боку вона пластична, а з іншого боку здатна до регенерації.

Діагностико-корекційна інтерпретація 2: В цієї квітки ця регенерація може відбуватись по своїй внутрішній логіці, тоді ті люди, будуть не в унісон з її внутрішнім світом. Вона відтворюється, і втрачає листки, адже людям цікаво як вона буде регенеруватись.

І.: 76 Ні, мабуть у них не цікавість подивитись, що ж буде з нею, а потреба взяти якусь частинку квітки для себе. Вони це роблять, тому що це їм потрібно.

П.: 77 І квітка з радістю ці листки віддає?

І.: 78 Просто віддає: треба – беріть.

П.: 79 Вони ж можуть і без згоди квітки, адже вона беззахисна перед такими...

І.: 80 Можуть.

П.: 81 Що переважає? Без згоди квітки, коли всупереч її бажанням?

І.: 82 Бувають всі ситуації, по-різному. Не всі приходять відірвати листочка. Деякі подивитись, понюхати...

П.: 83 Якщо кожного разу квітка комусь допомагає, листком чи чимось іншим, то дещо втрачає, адже їй потрібно регенеруватись – досить великі зусилля.

І.: 84 Так.

Аналітико-корекційний коментар психолога № 3: Ми спостерігаємо умовність цінностей. За цю потребу платиться дорога ціна – оскільки потрібно регенеруватись. Вкладається певна частинка себе. Також закладений принцип кінцевості життя. Адже квітка довго не живе. Вона є статичною у казці, через образ представлена пасивність, певна психологічна імпотенція: квітка не може рухатись як людина: обіймати когось чи притуляти до себе. Отже, образ використаний не випадково, а в якості натяку на емоційну пасивність.

П.: 85 Хочеться побажати тобі, це здоров'я успіхів, щоб тебе вистачало на це і той психологічний професіоналізм, яки ми намагались подарувати Вам, допоміг якомога менше втратити тих листочків і щоб при цьому могла допомагати.

І.: 86 Дякую Вам. Спасибі за роботу.

П.: 87 Дякуємо й тобі. Досить гарно працювала.

Фрагмент роботи з неавторським малюнком (картиною М. Періха «Мадонна Лаборис») демонструє вияви внутрішньо-детермінованого опору. Уперше опір з'являється як реакція на запитання психолога стосовно втрати самої себе через цінність допомоги іншим людям, що виявляється у формі заперечення: «Ні, в мене ніколи не має відчуття втрати самої себе» (див. к-т. 8). Розсування опорів відбувається за допомогою поваги та некритичного ставлення до цінності протагоніста, підтримки у пізнанні власного матеріалу.

Зростання опору спостерігаємо на коментар психолога відносно залежності від позитивних намірів без згоди людини. Про наявність опору свідчать гучний вигук, паузи, заперечення: «Ні! ...Це не... залежність...» (див. к-т 18, 23, 46, 63). Далі зростання сили опору виникає на інтерпретацію психолога стосовно того, що аналізанд маніфестує нормативні цінності, які свідчать, що її дії є благом для іншої людини. Така позиція має інфантильні витоки (я заслуговую на схвалення та високу оцінку), що є непродуктивним та прирікає стосунки з оточуючими на руйнування. Психолог завдяки уточненням, деталізації матеріалу та прийому фантазування на тему заданої ситуації зменшує силу опору (див. к-т 24).

Протагоніст обрала позицію Мадонни тому, що це пов'язано з її умовною цінністю. І. реалізує власну інфантильну потребу (потяг до любові, підтримки з боку батьків), що реалізується через прагнення до сили, високості, щоб отримати схвальну оцінку і допомогу від людей). Водночас у аналізанда наявне дистанціювання від тих людей, які щасливі і не потребують допомоги (див. а.к.к 2). Така суперечність поглинає енергію та заважає просуванню бажаної мети, що є виявом психологічної імпотенції.

Потужність опору зростає на запитання психолога, яке прямо вказує на бажання протагоніста самій отримувати допомогу. Психолог тим самим проговорює логіку несвідомого, що й актуалізує опір у протагоніста. Аналізанд заперечує це припущення, далі спрацьовує захист: «Якщо в мене є потреба допомоги, то я звертаюсь. Я можу прийти до колеги, я можу прийти до мами, подруги» (див. к-т. 48). Зазначені комунікати свідчать про взаємозв'язок захисної системи і опору, а також можливість опору виступати однією з їх форм.

Психологічні опори нівелюються за допомогою об'єктивування значимої інформації протагоніста, що узгоджується з його Ідеалізованим Я – це підтверджує взаємозв'язок опорів та умовних цінностей.

Висновки та перспективи. Робота з неавторським малюнком сприяє об'єктивуванню внутрішніх детермінант поведінки суб'єкта, які охороняються опорами і пов'язані з фіксаціями в едіпів період розвитку, що обумовлюють його особистісну проблематику. Наведений фрагмент стенограми засвідчує, що робота з неавторським

малюнком сприяє пізнанню та врахуванню психологічних опорів та дає можливість засвідчити їх взаємозв'язок із захисною системою.

Дослідницькі перспективи подальшої роботи ми вбачаємо у пошуках нових методів пізнання психологічних опорів, які спиралися б на функційні особливості несвідомої сфери психіки.

Література

1. Стасько О. Г. Психологічна значущість умовних цінностей та їх вплив на формування ідеалізованого „Я” особистості: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / О.Г. Стасько. – К., 2006. – 20 с.
2. Яценко Т. С. Теоретико-методологічний підхід до цілісного розуміння психіки у її структурних компонентах / Т. С. Яценко // Психологія і суспільство. – 2004. – № 4. – С. 37 – 59.
3. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: активне соціально-психологічне навчання : Навчальний посібник. – К. : Вища шк., 2004. – 679 с.: іл.
4. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика – К. : Вища школа, 2006. – 382 с.

Резюме. Стаття присвячена проблемі пізнання і врахування опорів в роботі з неавторським малюнком, що виступають підґрунтям захисної системи. Автор зосереджує основну увагу на взаємозв'язку досліджуваних феноменів.

Ключові слова: психологічний опір, неавторський малюнок, умовні цінності, базальні та ситуативні опори, особистісна проблематика.

Резюме. Стаття посвящена проблеме познания сопротивления в работе с неавторским рисунком, являющихся основой защитной системы. Автор сосредотачивает основное внимание на взаимосвязи исследуемых феноменов.

Ключевые слова: психологическое сопротивление, неавторский рисунок, условные ценности, базальные и ситуативные сопротивления, личностная проблематика.

© 2012

О. М. Усатенко (м. Ялта)

ПСИХОДИНАМІЧНА МЕТОДОЛОГІЯ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА ПСИХОДІАГНОСТИКИ ДИСФУНКЦІЙ ПСИХІКИ

Постановка проблеми. Згідно «Положення про психологічну службу в системі освіти України» першочерговим завданням психолога є забезпечення якісної діагностики та корекції метою яких є надання психологічної допомоги суб'єктові у пізнанні дисфункцій власної психіки.

У сучасній науковій літературі значну увагу приділено проблемам діагностики і корекції в практичній психології. Зокрема науковці центрують увагу на тривалості діагностичного етапу, вважаючи ґрунтовну діагностику запорукою успішної психокорекції. Г. І. Колеснікова [2] вважає за необхідне приділяти близько 80 % часу збору інформації у процесі консультування. Згідно Р. С. Немову [3] діагностичний етап може тривати від 1 години до 6 – 8 годин, протягом якого проводиться діагностика особистості клієнта, наявність у нього ресурсів для розв'язання проблеми, а також ресурсів яких бракує. Корекція відділена від діагностики і передбачає в основному формулювання психологом рекомендацій. Останні формуються на основі теоретичного уявлення про норму вчинків, змісту переживань, перебігу пізнавальних процесів, висунення цілей [1]. Іншими словами, психолога кожного разу діє за алгоритмом: що є → що повинно бути → що потрібно зробити, щоб було те, що має бути. Звертає увагу той факт, що норма визначається психологом без участі людини. Останнє суперечить гуманістичним принципам, за якими самоактуалізується індивідуально-неповторний потенціал суб'єкта.

Дослідниця А. А. Осипова [4] формулює **принцип єдності діагностики і корекції**, який реалізується у двох аспектах. По-перше, корекційній роботі передують діагностична процедура, на основі якої формуються попередні висновки психолога і розробляється корекційна програма. В той же час, автор підкреслює необхідність відслідковування під час реалізації корекційного алгоритму динаміки особистісних змін особистості, її поведінки, емоційних станів. Такий підхід передбачає готовність психолога до внесення уточнень у намічений план корекції й її завдань, доповнення методів й засобів психологічного впливу на особистість. Виконання таких завдань можливе за наявності у психолога навичок професійної взаємодії у плинній ситуації «тут і тепер». Останнє потребує врахування психологом не лише свідомих аспектів психіки, а й неусвідомлюваних, які незмінно присутні у кожному акті психічного.

Застосування тестових методик для розуміння психіки суб'єкта розмежовує періоди діагностування й психокорекції, що є прийнятним при дослідженні психологом окремих функційних аспектів особистості